

Vér és halál — humanizmus és béke

SAN REMO 1973

Soha ennyi vért, soha ennyi erőszakos halált, mint San Remóban a XVI. Szerzői Filmhéten! Alig akad olyan alkotás, amelyben legalább 2—3 erőszakos halál ne lett volna és mégis, a huszonkilenc ország (köztük olyan távoliak, mint Venezuela, Brazília, Japán, Irán) ötvenkét filmjének nagy többsége a humanizmusért, az emberi kegyetlenség ellen — a békéért száll síkra. A filmhét szenvedélyes, lelkes, olasz módra hangos és sokat gesztikuláló igazgatója, Nino Zucchelli egy beszélgetésünk során meg is mondta:

— Igen, elsőrendű célunk az volt, hogy a világ ellentmondásait, a kapitalista társadalom igazságtalanságait, a gyarmati sorban szerveződő vagy szenvedett népek tragédiáit feltáró filmeket mutassuk be. Meghívtuk az összes szocialista országokat. Észak-Koreában magam voltam a filmeket megnézni, kiválasztani. Ószintén sajnálom, hogy éppen magyar film nem szerepelt ezúttal a programon, de nagyon remélem, jövőre láthatjuk majd az általunk olyan nagyra értékelt magyar filmművészet valamelyik alkotását.

A sanremói filmhét a fent jelzett feladatnak valóban eleget tett. Ha a bemutatott alkotások művészi értéke sokszor vitatható is volt — mégis hatottak! A főleg fiatalokból álló közönség sokszor könnyezte, taposolta végig a filmeket.

Különösen érdekesek voltak a nemzetközi filmszakembereknek és a közönségnek egyaránt új és először látott Észak-Koreai filmek. Cselekményük gazdagon bonyolódó, de népmesei egyszerűségű. Szereplőik — kitűnő színészek! — játékmódja az európai nézőknek szokatlanul erőteljes hanggal,

Jelenet A fiatal virágáruslány című észak-koreai filmből

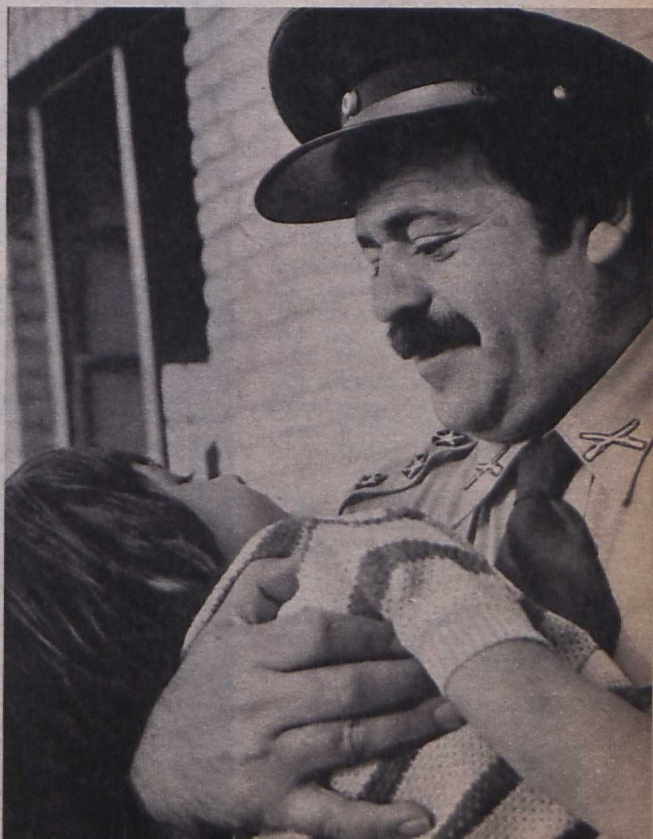

A csehszlovák Jan Lacko filmje: A férfi a hídon

gestussal, arcjátékkal fejezi ki az érzelmeket, szinte feliratok nélkül is érthető a mese. A bemutatott filmek mindegyike a koreai nép megaláztatásáról, szenvedéseiről, a japán és amerikai megszállók kegyetlenkedéseiről szól. A *Csoe Hak Sin családja* című film hőse egy, az amerikaiakban még bizó lelkipásztor, akinek végig kell élnie egész családja pusztulását. Leányát, feleségét, fiát ölik meg az amerikai megszállók, hogy aztán ennyi tragédia után az egyedül maradt család-

Az iráni versenyfilm: Sadegh, a kurd

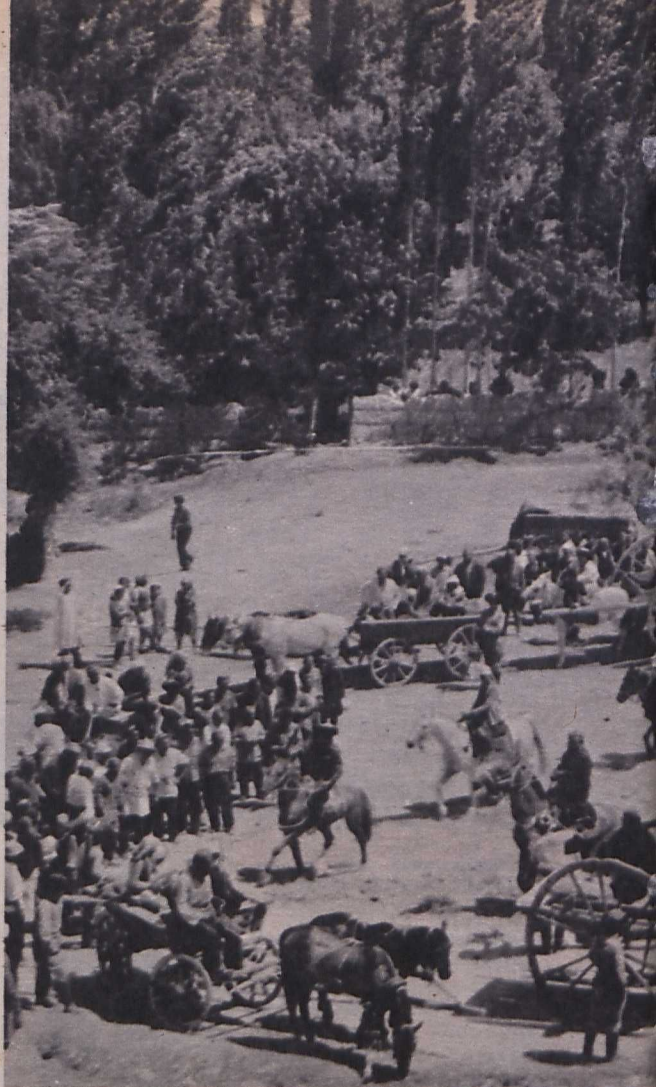

fő kétségbeesetten forduljon a gerillákhoz és találja meg ott a helyét. A japánok embertelenségét mutatja be a *Védekező csapat egyik katonájának sorsa* című film; a *Fiatal virágáruslány* pedig a harmincas évek idejébe vezet. A virágot áruló kislány anyja a gazdag földesúr cselédjeként szerez gyógyíthatatlan betegséget, amelybe belehal, kishúgát a földesúr családjá vakítja meg. Bátyja felgyújtja a házukat, ezért börtönbe vetik, de megszökik. A Népi Hadsereg katonájaként tér meg egy csapat élén, hogy aztán az egész falu felkelő népével támadjon a földesurakra. A mezőn haldokló anya hangos siratása, a vak kislány, a nővér és a halottnak hitt fivér csodálatos egymásra találása, a gonosz földesúr igazságos bűnhődése — megannyi népmesei motívum. Csakhogy a meséknek a háttere a valóságos történelem, ezért hatnak úgy, mint a reális élet.

Egyszerűségében is szép és hatásos volt a szovjet Tolomus Okejev alkotása: *Szenvedve a tűz előtt*. A húszas évek legelején egy kirgiz kis falu első kolhozelnökének megválasztása körüli harcokat idézi fel a film, az évszázados falusi, paraszti életforma felbomlását s a volt földesurak banditizmusát.

Izgalmas, nagy művészi megjelenítő erővel vitte filmre Tadeusz

A lengyel Tadeusz Konwicki filmje: Olyan messze és olyan közel

A szovjet Tolomus Okejev filmje: Szenvedve a tűz előtt

Konwicki *Olyan messze és olyan közel* című alkotásában egy mai, értelmiségi férfi látomásait az elmúlt huszonöt évről. A zsüri méltán jutalmazta különdíjjal ezt az alkotást, amelynek cselekménye, tartalma ugyan nem elég világos, de kifejezésmódja új, sokszor meghökentő. Kiválóan tudja nagyyszerű operatőr Mieczyslaw Jahoda a víziókat, látomásokat, a képzelt és valóságos emlékeket, gyermekkori tájakat, elhagyott vagy háború dúlt kastélyokat és házakat, templomokat és kerteket mindig más és más fontos részletekkel, más és más hangulattal telítve, de

egyforma szuggesztivitással ábrázolni. Érdeemes idézni Tadeusz Konwicki nyilatkozatának néhány részletét:

„Miért nem készítem szabályos filmet, amelyben a hagyományos dramaturgiai előírásoknak megfelelően az események időrendi sorrendben is követik egymást? Túlságosan ismerem és tiszteltem a professzionista rendezőket, nem akartam olyan módszerrel filmet készíteni, amit ők nálam sokkal ügyesebben alkalmaznak. Minthogy csak négy-öt évenként rendezek filmet, azt szeretném, ha dramaturgiailag valami újjal tudnék jelentkezni. A filmnyelvet gazdagabbá, szélesebbé, mássá szeretném tenni mint a megszokott... Szerintem a mai

filmművészet nem lehet egyszerűen az élet tükrözése. Ezért fordulok könyveimben és filmjeimben a képzelethez, a meghatározatlan pszichológiai víziókhöz és gondolatokhoz... Az emlékezetem és lelkiismeretem halottakkal és élőkkel teli világába merültem... Hősöm mai ember, aki kibékül az étellel és visszamenőlegesen elfogadja azt, ami történt vele, s amit tett.”

Mindebből nyilvánvaló, hogy az *Olyan messze és olyan közel* című film meséje nehezen mondható el. Gyerekkori játszótársak, ifjúkori kalandok kelnek benne életre, megjelennek benne nők, akiket a hőse szeretett, vagy szeretni akart; élők, akiket nem szeret és

holtak, akiket megbántott...

A kapitalista társadalom elidegenítő hatását meggyőzően mutatta meg a fiatal nyugatnémet Helma Sanders *Az alkalmazott* című filmje. (A film főszereplője Ernst Jacobi a legjobb férfialakítás díját kapta). Az alázatos, főnökeit szívével, lelkével szolgáló tisztviselő prototípusát látjuk, aki különböző észszerűsítési javasolataival hozzájárul a gyár munkásainak fokozottabb kizsákmányolásához. De amikor a gyár racionalizálása bekövetkezik, úgy dobják őt el, mint a fölösleges rongyot, hiszen nála képzetebb, iskolázottabb, Amerikában tanult szakemberek állnak rendelkezésre. A lelkileg és egészségileg összerop-

A csehszlovák Julian Dziedzina alkotása: Harc Hedvikéért

pant férfi munkaügyi döntőbíróshoz fordul, orvoshoz, pszichológushoz, de mindenütt és mindenki azt a pontot találja meg, amely el- ne használható fel. A hosszú, sivár, emberte- len folyosók, a rideg irodák, a tisztviselő sza- vaira szinte nem is fi- gyelő főnökök, olykor szinte karkai hangula- tában valóban elvész az ember.

A San Remo-i Filmhét ötmillió lírás nagydíját, akárcsak tavaly, idén is egy finn film kapta: Erkkö Kivikoski: *Lövés a gyárban* című alkotá- sa, amely művészi tö- mörséggel mutatja be, — az előbb említett nyugatnémet filmhez hasonlóan, de sokkal szélesebb pályán — egy gyár automatizálásának és munkásai kizsákmá- nyolásának történetét.

Dokumentarista hűsé- gű, riportszerű képekben számolt be a brazil Glauber Rocha *Rák* cí- mű filmjében a braziliai nyomorról. A homokban heverésző, majd munkát kolduló fiatal, erőteljes néger kétségbeesett sí- ránkozása: „Adjatok munkát, hogy ne kell- jen ölnöm a kenyérért!” — sokáig kíséri a né- zőt. Érdekes problémát feszeget az *Érett cse- resznyék* című NDK film, Horst Seemann al- kotása. Egy fiatal nőnek házasságon kívül van gyereke, anyja viszont, nagyanya korában lesz terhes és férjével együtt úgy döntenek: még elég erősek hozzá, hogy megtartsák és felnevel- jék az új jövevényt. Al- lítólagos merészségével keltett feltűnést és né- mi megbotránkozást az

Michael J. Pollard — az amerikai Stan Dregoti: *Piszkos kis Billy* című filmjének főszerepében

angol Nick Reid *Stb. stb.* című filmje, amely úgy tör lándzsát a fiatalok szexuális éle- tének szabadsága mel- lett, hogy azt teljes rész- letességgel ábrázolja. Végül említést érdemel egy bájosan hamvas francia film, Pascal Thomas: *A Zozók* című alkotása. Vidéki, fran- cia diákkollégiumban élő 17—18 éves fiúkról és lányokról szól a tör- ténet. Üdeségét és báját negatívumai adják: nin-

cenek benne úgyneve- zett „mai fiatalok”, kó- cos, hosszúhajúak, autó is alig, beat zene sem! Tartalmát a rendező kö- rülbelül így fogalmazza: „Mit is csináltam a fia- talsággal? Semmi különöset. Hülyésked- tem a lányokkal meg a barátaimmal, hevertünk a fűben, halásztunk, nevtünk. Igazán sem- mit. De mégsem sajnál- lom, egyetlen percét sem. Jó volt.”

PONGRÁCZ ZSUZSA